

*Іринчина І.Б.**к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу,
ВДНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»**Irynychyna Inna**Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman**ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3389-7726>*

НАПРЯМИ ЯКІСНОГО ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ РИНКУ ПОСЛУГ З ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

AREAS OF QUALITATIVE GLOBAL DEVELOPMENT OF THE HEALTHCARE SERVICES MARKET

Анотація. У статті визначено перспективи, перепони та мотиватори глобалізаційних процесів на ринку послуг з охорони здоров'я. Встановлено, що геоекономічна ситуація на ринку медичних послуг характеризується ускладненою комунікацією держав, тому запропоновано як ефективний інструмент колаборацію фахівців та діджиталізацію. Охарактеризовано напрями якісного глобального розвитку ринку послуг з охорони здоров'я як результат колаборації економістів з медичною спільнотою у рамках ISPOR. В умовах асиметричного розвитку глобального ринку здоров'я встановлено, що медичний бізнес – це професіоналізм лікарів, помножений на чітке фінансово-економічне планування та наявні ресурси. Доведено, що цифрова технологізація є дієвим інструментом оптимізації інтеграційних процесів у галузі медицини та технологією ефективної взаємодії Урядів, закладів охорони здоров'я, фармацевтичного бізнесу, страхового бізнесу та споживачів послуг охорони здоров'я.

Ключові слова: глобалізація, державний бюджет, колаборація, національні системи охорони здоров'я, послуги охорони здоров'я, робоча сила, світове господарство, телемедицина, управління медичним бізнесом, цифрова трансформація.

Постановка проблеми. Чи слід говорити про глобальний розвиток за умов, коли необхідність відповідальності за добробут національного господарства поза задекларованою державами – суб'єктами світового господарства політикою лібералізації відчула на власному досвіді фактично кожна держава? Світ перебуває у кризі комунікацій. В умовах перевищення пропозиції над купівельно-спроможним попитом конфлікт інтересів на світових ринках товарів та послуг неминучий. Проблема глобального розвитку посилюється протиріччями в рамках взаємовідносин усталених торговельних партнерств. Країни Європейського Союзу, Північної Америки, колишньої СНД, США, Китай і багато інших прикладів геоекономічних та геополітичних непорозумінь є загрозами структурних трансформацій у глобальному співтоваристві. Проте глобальні протиріччя потребують узгодження, а не ігнорування, адже кожна держава у світовій економіці потребує певної необхідної части-

ни прибутку, який стає джерелом добробуту нації. Так, понад 50% добробуту України залежить від зовнішньоторговельної та зовнішньоекономічної діяльності її резидентів. Є сфери національного господарства, в ефективному інтеграційному розвитку яких зацікавлена кожна країна.

В умовах постійної зміни та ускладнення глобальних загроз першорядними постають загрози у сфері охорони здоров'я. Виникає потреба винайдення шляхів оптимізації якісних та кількісних показників розвитку інтеграційних процесів національних систем охорони здоров'я, адже незалежно від рівня розвитку національних економік (економічний, фінансовий, інноваційний, технологічний, цифровий) єдиним для всіх є високий рівень актуальності підвищення якісних та кількісних показників здоров'я населення. Зокрема, глобального масштабу набуває проблематика економічної та екологічної сталості. Екологічна система Землі переживає значне навантаження внаслідок індустріального розвитку держав світового господарства. Динаміка інноваційного розвитку світового господарства призвела до небезпечного, самовпевненого ставлення не тільки до екосистеми, але й до людського здоров'я. Маркетингові технології, значні успіхи систем охорони здоров'я держав призвели до того, що світ перебуває у стані самозаспокоєння, і це дійсно небезпечно. Зростаюча опірність, зокрема, антибіотикам може призвести до краху перевантаженої системи охорони здоров'я держав в умовах обмеженості бюджетних коштів. Тісні зв'язки між національними господарствами в процесі міжнародних торгово-економічних взаємовідносин дають змогу пандемії легко поширюватися, тому пошук напрямів інтенсифікації глобального розвитку ринку послуг з охорони здоров'я є, на наше переконання, логічним та безальтернативним способом використання конкурентних переваг суб'єктів у галузі медицини держав світового господарства задля як ефективного розвитку якісних та кількісних показників людських ресурсів, так і раціонального використання бюджетних коштів держав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті зазначених тенденцій інтенсифікації розвитку світового ринку послуг з охорони здоров'я в умовах асиметрії глобальної економіки показовими є праці видатних зарубіжних і вітчизняних учених, зокрема роботи О.Г. Білоруса, Д.І. Дмитрієвського, Т.М. Думенко,

О.А. Галенко, Б.П. Громова, О.М. Заліської, І.А. Зупанця, І.Б. Іринчиної, Д.Г. Лук'яненка, З.М. Мнушко, А.С. Немченко, В.М. Толочка, О.Б. Пінняк, А.М. Поручника, О.В. Посилкіної, В.В. Трохимчука, Т.М. Циганкової, О.М. Яценко.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на всебічну увагу, приділену сфері здоров'я, численні дослідження й публікації, спрямовані на пошук шляхів раціонального формування національних ринків здоров'я, вони проводилися переважно фахівцями у галузі медицини задля підвищення якісних і кількісних показників здоров'я населення, а окремо економістами задля оптимізації бюджетних витрат держав. Колаборація науковців і практиків зі сфер економіки та охорони здоров'я актуалізується тільки на сучасному етапі. Отже, представлене дослідження напрямів якісного глобального розвитку ринку послуг з охорони здоров'я є спробою пошуку інструментів раціональної взаємодії національних систем охорони здоров'я в межах глобального господарства за допомогою економічних методів науково-практичного пошуку за підсумками колаборації з медичною спільнотою у рамках ISPOR (International Society Pharmacoeconomic and outcome Research).

Мета статті. Головною метою роботи є характеристика умов функціонування світового та національного ринків послуг з охорони здоров'я з огляду на тренди глобального розвитку світогосподарської системи, обґрунтування напрямів якісного інноваційного глобального розвитку ринку послуг з охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Важливим є визначення напрямів узгодження вигід міжнародного інтеграційного процесу систем охорони здоров'я держав перш за все як ключового фактору підвищення ефективності національного економічного розвитку, для чого доречним є визначення загроз та переваг взаємодії держав та їх бізнес-суб'єктів у межах світової господарської системи.

Найбільш ймовірною із глобальних загроз у короткостроковій перспективі експерти вважають економічне протистояння найбільших держав [1]. Про це заявили 91% опитаних. На другому місці опинилося руйнування багатосторонніх торговельних угод і правил (88%), на третьому – політична конфронтація між найбільшими державами (85%). У список найбільш ймовірних загроз потрапили також кібератаки, поширення фейкових новин і втрата довіри до колективних договорів безпеки [1].

До 2050 року світ стане помешканням для 9,7 млрд. людей, що створить безпрецедентне навантаження на ресурси охорони здоров'я. Глобальні видатки на сектор зростуть майже втричі: з 921 трлн. дол. у 2014 році до 2424 трлн. дол. у 2040 році [1]. Забезпечення позитивних значень показників розвитку здоров'я населення в умовах дефіциту бюджету – це справжній челендж. Перш за все це справа пріоритетів та соціальної відповідальності усіх суб'єктів ринку медичних послуг, а саме споживача, медичних установ, фармацевтичного бізнесу, держави, страхового бізнесу. Це той випадок, коли пошук консенсусу лежить у площині економічної ефективності, а саме колаборації фахівців зі сфер охорони здоров'я та міжнародної економіки, як запорука ефективного взаємного обміну конкурентним досвідом та успішного вирішення все нових і нових викликів здоровій життєдіяльності людини.

Важливим є виокремлення перспектив, перепон та мотиваторів глобалізаційних процесів саме на ринку послуг з охорони здоров'я. Всі вони, як показало дослідження, перебувають у площині конфлікту національних інтересів, надзвичайно різних за розвитком медичних послуг та наповненістю державних бюджетів країн і глобальних викликів, що є загрозою

здоров'ю людини [2]. Перспективи та мотиватори обумовлені, по-перше, складністю (фінансовою, науково-технічною, професійною) вирішення все більшої кількості хворіб окремо однією державою, а по-друге, міграцією населення планети, що обумовлює поширення пандемії. Все це спонукає держави до пошуку консенсусу та руху щодо формування глобального ринку медичних послуг. Основною перепорою на шляху глобальних перетворень є складність врегулювання прибутків, що формуватимуться у глобальному просторі медичних послуг, як уже демонструє практика телемедицини, де для вирішення проблем акумулюються зусилля багатьох професіоналів з різних держав. Яка ж частка прибутку чия в умовах глобального ринку медичних послуг?

Створення нових глобальних проектів за залучення суб'єктів світового ринку медичних послуг є необхідною вимогою адаптації до динамічних змін, отже, необхідною складовою частиною конкурентоспроможності результату. Щоби витримувати навантаження постійних змін, медичний бізнес має змінюватися дуже швидко й розуміти, що цей процес безупинний, попри традиційно-консервативну сутність медичної спеціалізації фахівців як такої. Для дослідження нами вибрана одна з провідних сфер світової економічної системи як за показниками інноваційного розвитку, так і за стратегічним значенням для існування всіх інших сфер економіки. В Україні ця сфера має назву системи охорони здоров'я. У провідних країнах Західної та Північної Європи, США її називають економікою здоров'я («Health economy», «Health care», «Health Police») [1]. Суб'єктами економіки здоров'я є фармацевтичний бізнес; медичні установи, які є локацією для надання медичних послуг; страховий бізнес; держава в особі компетентних органів регулювання системи охорони здоров'я; споживач медичних товарів та послуг (робоча сила, населення).

У сучасному світовому господарстві ви можете купувати, не відходячи від комп'ютера, проте в разі проблем із здоров'ям доводиться йти до лікаря. Технологізація охоплює всі сфери діяльності, але досі погано працює у секторі медицини. Так, на думку виконавчого віце-президента «Apollo Hospitals Enterprise» Шобани Камінени, майбутнє медицини – це мобільний телефон, який здатний контролювати артеріальний тиск чи рівень цукру в крові. Це лише один із численних прикладів технологізації сфери охорони здоров'я. Отже, експерти вважають, що велику роль у майбутньому системи охорони здоров'я, як і в більшості інших галузей, відіграватимуть штучний інтелект, цифрова трансформація, діджиталізація. Саме технологізація є дієвим інструментом оптимізації інтеграційних процесів у галузі медицини як інструмент ефективної взаємодії урядів в особі «making decision», закладів охорони здоров'я, фармацевтичного бізнесу, страхового бізнесу та споживачів послуг охорони здоров'я, що формуватиме єдиний глобальний простір ринку послуг з охорони здоров'я та сприятиме як вирішенню, так і запобіганню проблем щодо якості здоров'я людини. Вирішити це питання допоможе технологізація, що є як завданням, так й інструментом інтеграції медичного бізнесу, а також об'єднання зусиль національних систем охорони здоров'я, тобто інтеграція національних ринків медичних послуг, важливість чого з різною швидкістю, проте усвідомлюють уряди країн світової економічної системи.

Галузь медицини – це одна з галузей, яку нові технології змінюють найпомітніше. Кожен із суб'єктів-інноваторів намагається зробити внесок у вдосконалення забезпечення розвитку ринку медичних послуг, адже сприяння розвитку якісних та

кількісних характеристик життєдіяльності людини є метою, бажанням і відповідальністю кожного гравця ринку.

Фармакоекономіка – це економічна оцінка фармацевтичних та біоінженерних продуктів, коли вимірюють та порівнюють результати лікування та затрати, інтерпретують їх під час прийняття рішень [4]. Це є досить новою науковою галуззю, створеною як симбіоз економіки та фармації в умовах безупинного розширення світового фармацевтичного ринку та актуалізації як проблематики пошуку оптимальних технологій лікування, так і необхідності раціонального використання бюджетних коштів держав.

Яскравим прикладом усвідомлення та роботи з проблематикою фундації та ефективного функціонування економік здоров'я в особі всіх дотичних фахівців до національних систем охорони здоров'я є заснована у 1995 році Міжнародна співдружність фармакоекономічних досліджень (The International Society for Pharmacoeconomics and Outcomes Research, ISPOR). ISPOR є лідером, що акумулює науковців і практиків для пошуку оптимальних моделей прийняття рішень у сфері здоров'я країн Глобальної співдружності [2].

Доцільно відштовхуватися у дослідженні від загальновищезначаних суб'єктами світового господарства компетентних джерел, зокрема COT, у рамках роботи якої сформовано перелік послуг за секторами (перелік W/120), що є класифікацією послуг за секторами та колаборацією, створеною в рамках Генеральної угоди з торгівлею послугами в липні 1991 року як результат Уругвайських переговорів. Згідно з цією класифікацією виділяють такі сектори [3]:

- 1) бізнес та професійні послуги (бухгалтерські послуги; послуги у сфері реклами; послуги в архітектурі та інженерії; комп'ютерні та суміжні послуги; юридичні послуги);
- 2) послуги зв'язку (аудіовізуальні; поштові та кур'єрські перевезення, послуги експрес-пошти; телекомунікаційні);
- 3) конструкторські та суміжні послуги;
- 4) послуги з дистрибуції;
- 5) освітні послуги;
- 6) послуги з поставки та генерування електроенергії;
- 7) послуги з охорони навколишнього середовища;
- 8) фінансові послуги;
- 9) послуги з охорони здоров'я та соціальної допомоги;
- 10) туристичні послуги;
- 11) транспортні послуги (авіа-, авто- та морські перевезення, допоміжні послуги).

Послуги з охорони здоров'я та соціальні послуги (9) включають лікарняні послуги (послуги з охорони здоров'я, що надаються під наглядом лікарів), інші послуги з охорони здоров'я (наприклад, послуги швидкої допомоги та інших медичних установ), соціальні послуги та «інші» медичні та соціальні послуги. Вони не включають стоматологічні послуги, ветеринарні послуги та послуги, що надаються медсестрами, акушерами та іншими особами, які згруповані окремо під категорією «професійні послуги».

Послуги з охорони здоров'я є одними з найменш відпрацьованих у рамках COT. Менше 50 членів COT (27 країн ЄС виступають як один член) взяли на себе зобов'язання в одній з чотирьох медичних послуг; більшість зобов'язань стосується послуг лікарень. Рівень зобов'язань у секторі професійних послуг, пов'язаних з охороною здоров'я, також залишається низьким [3].

Вплив торгівлі на систему охорони здоров'я в певній країні може значно різнитися залежно від способу надання послуг, структури внутрішнього ринку медичних послуг та адекватності нормативно-правової бази та політик країни. Водночас торгівля медичними послугами може створювати можливості та мати низку переваг не тільки для ділових партнерів, що беруть участь у торгівлі, але й для населення загалом. Однак він потенційно може викликати збитки та інші негативні наслідки, тому сьогодні існує загальна тенденція до захисту внутрішнього ринку від імпорту медичних послуг, що потенційно може стати особливо небезпечним для сектору охорони здоров'я.

Генеральна угода про торгівлю послугами (ГАТС) надає країнам гнучкість в управлінні торгівлею медичними послугами таким чином, щоби вона відповідала національним цілям політики в галузі охорони здоров'я. Країни можуть дотримуватися зобов'язань лише в деяких секторах та можуть встановлювати обмеження, необхідні для вирішення різних політичних та соціальних проблем. Незважаючи на те, що зобов'язання є юридично обов'язковими гарантіями, уряди можуть змінювати їх або відмовлятися від їх дотримання за умови компенсації через три роки після набуття ними чинності. Уряди, звичайно, користуються можливістю приймати нормативні акти, необхідні для досягнення цілей внутрішньої політики [2].

Сьогодні зростає кількість країн, які конкурують за першість в експорті медичних послуг. Зокрема, феномен оздоровчого туризму («health tourism») стає привабливим для іноземних пацієнтів, особливо в країнах, які розвиваються, але мають

Таблиця 1

Класифікація медичних послуг за режимом їх надання

Режим	Медичні послуги	Допоміжні послуги, торгівля яких здійснюється за режимом
Режим 1 «Транскордонне постачання»	Телемедицина	Освітні послуги та тренінги у сфері охорони здоров'я, що надаються дистанційно; дослідження у сфері охорони здоров'я та введення статистики; медичне страхування.
Режим 2 «Споживання за кордоном»	Оздоровчий туризм; лікарняна допомога пенсіонерам з постійним проживанням; надання медичних послуг експатріантам та іноземцям в разі нещасних випадків	Будь-які послуги для забезпечення оздоровчого туризму (наприклад, транспортування, готельні та ресторани послуги); освітні послуги іноземцям на території країни.
Режим 3 «Комерційна присутність»	Створення партнерства чи придбання лікарень (наприклад, через капітальні інвестиції, надання технологій)	Надання освітніх послуг, які фінансуються з-за кордону; проведення профінансованого з-за кордону дослідження у сфері охорони здоров'я.
Режим 4 «Присутність фізичних осіб»	Переміщення лікарів та медичного персоналу для надання медичних послуг на комерційній основі	Переміщення лікарів та медичного персоналу для надання інших послуг (наприклад, для проведення навчання та тренінгів).

Джерело: [2]

достатній рівень надання медичних послуг. Все більше й більше країн (наприклад Коста-Ріка, Індія, Таїланд та країни Південної Африки) пропонують послуги з хірургії, стоматології та цілі оздоровчі туристичні пакети. Медичний туризм отримав велике освітлення у ЗМІ.

Проте торгівля медичними послугами не обмежується транскордонним переміщенням пацієнтів (тобто режимом 2). Це лише один з чотирьох можливих способів надання послуг, визначених Генеральною угодою про торгівлю послугами (ГАТС). Медичні послуги можуть бути надані в інші способи. Наприклад, тимчасове переміщення медичних працівників для надання послуг через кордон (режим 4, наприклад, транскордонне переміщення лікарів та медсестер), створення організації на території іноземної країни (режим 3, наприклад, відкриття за кордоном філії клініки), а надання медичних послуг через засоби теле- та відеозв'язку (режим 1, наприклад, телемедицина).

З розвитком телемедицини (медичні послуги, що надаються через телекомунікації), транскордонне постачання послуг (режим 1) набуває все більшого значення. Можливість надання певних медичних послуг на відстані та через державні кордони тісно пов'язана з появою комунікаційних технологій. Незважаючи на те, що телекомунікаційні технології були значною мірою відомі більше 25 років тому, тепер вони можуть бути використані для заміни лікаря чи комплектації медичної бригади для надання медичних послуг. Між тим новизна надання медичних послуг таким чином викликала занепокоєння у багатьох членів СОТ. Так, наприклад, у сфері надання професійних медичних послуг та послуг стоматології існує близько 50 зобов'язань.

Деякі країни вбачають у режимі 2 (споживання послуг за кордоном) хороші можливості для економічного розвитку. Як і в інших секторах, зобов'язання в режимі 2, як правило, є досить ліберальними, оскільки більшість урядів має обмежені права щодо унеможливлення отримання споживачем лікування за кордоном. Цей режим є особливо вигідним для країн, що розвиваються, які мають конкурентні переваги через порівняну дешевизну надання медичних послуг чи спеціалізації на традиційній медицині. Щодо високорозвинених країн, то їх конкурентна перевага полягає в можливості надання своїм пацієнтам високотехнологічних послуг. Проте в обох випадках можливість надання медичних послуг за режимом 2 залежить від національного регулювання тієї країни, звідки приїжджає пацієнт. Іншими словами, країни, які хочуть залучати іноземних пацієнтів, будуть шукати поступок за режимом 2 з іншими країнами.

Більше половини всіх медичних, стоматологічних послуг і лікарняних послуг, наданих за режимом 2, не має обмежень. Це частково можна пояснити тим, що багато країн – членів СОТ розглядають режим 2 як вирішення проблеми дефіциту можливості надання медичних послуг на вітчизняному ринку. До того ж влада уряду щодо заборони виїзду громадян для отримання медичних послуг є обмеженою в будь-якому разі. Без додаткової підтримки з боку держави (наприклад, поширення медичного страхування на послуги, надані за кордоном) споживання за кордоном залишається варіантом лише для заможних пацієнтів.

Світова тенденція до збільшення приватного сектору у сфері охорони здоров'я та медичного страхування в деяких країнах супроводжується зростанням присутності іноземних інвестицій, зокрема у формі спільних підприємств. Зобов'язання в межах 3 режиму «Комерційна присутність» (іноземна компанія, яка створює дочірні компанії або філії для надання послуг в іншій країні) є хорошим варіантом для країн, які бажають заохочувати іноземні інвестиції в сектор охорони здоров'я. Понад 40

учасників СОТ зобов'язалися регулювати надання послуг через цей режим шляхом впровадження певних обмежень, таких як оцінювання економічних потреб (тест з використанням економічних критеріїв для вирішення питання про те, чи є вихід фірми на іноземний ринок економічно обґрунтованим) та обмеження частки іноземного капіталу. Доречним є припущення, що ці зобов'язання переважно відповідають умовам статусу-кво, а не лібералізації доступу до ринку або наданню національного режиму. Крім того, варто відзначити, що приблизно 80 членів СОТ прийняли зобов'язання щодо доступу до ринку, пов'язані з іноземною комерційною присутністю компаній зі страхування здоров'я. Більшість таких зобов'язань складають часткові зобов'язання, що переважно вказують на обмеження кількості операторів або типів юридичних форм, які допускаються на ринок. Такі зобов'язання не є стимулюючими для іноземних страхових компаній [4, с. 113–115; 5].

Загалом зобов'язання за режимом 4 «Присутність фізичних осіб» залишаються обмеженими, як і в усіх інших секторах послуг. Якщо порівнювати з іншими режимами постачання послуг, то обсяг торгівлі за режимом «Присутність фізичних осіб» є досить незначною, становлячи від 1 до 2% від загального обсягу [5]. Цей режим охоплює фізичних осіб, які є постачальниками послуг (наприклад, незалежними професіоналами) або працюють на постачальника послуг і які є присутніми на території іншої країни – члена СОТ, щоб надавати свої послуги. Цей режим не стосується осіб, які шукають доступ на ринок праці у приймаючій країні, а також таких ситуацій, коли той, хто надає послуги, намагається отримати громадянство, місце проживання чи роботу на постійній основі.

Вимірювання торгівлі за режимом 4 є досить проблематичним. Сьогодні немає чіткої статистичної бази для оцінювання розміру торгівлі в режимі 4, навіть якщо концептуальна робота над цим питанням ведеться Групою статистики міжнародної торгівлі послугами СОТ. Елементи платіжного балансу «компенсація працівникам» та «грошові перекази працівників» часто використовуються як статистичні показники для вимірювання потоків 4 режиму. Проте вони забезпечують потоки доходів, що виникають внаслідок переміщення людей через кордони, отже, вони не є показниками торгівлі у режимі 4. До того ж якщо взяти показник «грошові перекази працівників», то складно підрахувати, яку частину складають саме перекази від працівників у сфері охорони здоров'я. Також слід зазначити, що підраховувати за цією статтею баланс не є доцільним, адже не кожен фахівець, який працює за кордоном, здійснює грошові перекази.

Країни-учасники узгодили зобов'язання за режимом 4 на горизонтальній основі, тобто зобов'язання за цим режимом є однаковими для всіх секторів. Зазвичай ці зобов'язання стосуються внутрішніх трансферів у компанії (наприклад, менеджерів та технічних спеціалістів, які перебувають на комерційній основі в приймаючій країні) та візитів бізнесменів (на короткочасній основі, які не працевлаштовані в приймаючій країні) [6].

Висновки і пропозиції. Сучасна геополітична та гео економічна ситуація характеризується ускладненою комунікацією держав під час досягнення консенсусу в ході вирішення проблематики стабілізації світового господарства, яке увійшло в епоху хаосу. Актуалізується пошук інструментів попередження екологічних проблем, підходів до гармонізації соціального розвитку суспільства, трансформації національних систем охорони здоров'я в межах світового економічного розвитку. Ефективною технологією результативного вирішення проблем

стає колаборація фахівців різних сфер світового господарства. Долучення фахівців-економістів, міжнародників-економістів до національних систем охорони здоров'я оптимізує їх трансформацію в напрямі інтеграції у новий вимір глобальної економіки здоров'я. Жодна держава, жоден сектор глобального господарства не спроможні одноосібно вирішувати досягнутий рівень та масштаб проблематики, перш за все потребує упорядкування сектор охорони здоров'я як в окремо взятих державах, так і в глобальному вимірі, адже він покликаний гарантувати й забезпечувати всі галузі світового господарства продуктивною робочою силою.

В умовах хаотичного та асиметричного розвитку глобального господарського простору бізнес – це інтуїція, помножена на чітке планування та ресурси. Для медичного бізнесу формула набуває особливого змісту. Так, інтуїції на заміну приходять виявлені та чітко прораховані потреби споживача медичних послуг, або «unmet needs». Ресурсами є кваліфіковані медичні працівники різної спеціалізації та профіля діяльності, а також медичні товари та медичні технології, безперечно, планування й розподіл у межах регіону, держави, інтеграційного угруповання, глобального ринку здоров'я. Медичний бізнес, як і бізнес в інших сферах, потребує наявності конкурентного менеджменту та маркетингу. Проте, окрім фундаментальних економічних знань, в умовах специфіки сфери охорони здоров'я обов'язковою складовою частиною медичного бізнесу має бути корпоративна соціальна відповідальність.

Таким чином, встановлено, що велику роль у якісному глобальному розвитку системи охорони здоров'я відіграватимуть штучний інтелект, цифрова трансформація, діджиталізація. Вважаємо, що це дасть змогу оптимізувати обмін конкурентними технологіями, методами та інструментами надання медичних послуг між учасниками національних систем охорони здоров'я, раціонально розподіляти національні бюджети. Цифрова технологізація може стати дієвим інструментом оптимізації інтеграційних процесів у галузі медицини як інструмент ефектної взаємодії урядів в особі «making decision», закладів охорони здоров'я, фармацевтичного бізнесу, страхового бізнесу та споживачів послуг охорони здоров'я, що формуватиме єдиний глобальний простір ринку послуг з охорони здоров'я, а також сприятиме як вирішенню, так і запобіганню проблем із якістю здоров'я людини.

Література:

1. Експерти назвали глобальні загрози 2019 року, про які будуть говорити у Давосі. *Економічна правда*. 2019. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2019/01/17/644372/?utm_source=traqli&utm_medium=email&utm_campaign=357&tqid=l6K1dSAqGlwBHB_mmzHRG51fkPKps6caGQjaGfcJ&fbclid=IwAR3XThYDosi5S0RBBRLIBkJubCoq5Y6yp3hejMb0hBnQvK4Es3SftVhawKQ (дата звернення: 12.03.2020).

2. Офіційний сайт ISPOR (International Social Pharmaceutical and Outcome Research). URL: https://www.ispor.org/conferences-education/conferences/upcoming-conferences/ispor-europe-2019/about/why-attend?utm_medium=email&utm_source=key+issues&utm_campaign=ispor+europe+2019&utm_content=key+issues (дата звернення: 15.03.2020).
3. Офіційний сайт WTO URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/serv_sectors_e.htm (дата звернення: 14.03.2020).
4. Заліська О.М. Фармакоэкономика / за ред. Б.Л. Парновського. Львів : Афіша, 2007. 400 с.
5. Іринчина І.Б. Підвищення ефективності інновацій як фактор міжнародної конкурентоспроможності національного ринку фармацевції та біотехнологій. *Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання* : збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції (27 червня 2014 року). Київ : Наук. парк КНЕУ, 2014. С. 69–71.
6. Костюк Г.В., Коваленко А.В. Конкурентоспроможність фармацевтичної галузі України. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2547> (дата звернення: 28.03.2020).
7. Офіційний статистичний сайт України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 30.03.2020).
8. Міжнародний статистичний сайт. URL: <http://www.tradingeconomics.com> (дата звернення: 13.03.2020).

References:

1. Eksperti nazvali globalni zagrozi 2019 roky, pro yaki bydyt govorit u Davosi [Experts have named the global threats of 2019 that will be discussed in Davos.] // *Economic Truth* – 2019. – (Electronic journal), vol. 1, no. 17, pp 3. Available at: https://www.epravda.com.ua/news/2019/01/17/644372/?utm_source=traqli&utm_medium=email&utm_campaign=357&tqid=l6K1dSAqGlwBHB_mmzHRG51fkPKps6caGQjaGfcJ&fbclid=IwAR3XThYDosi5S0RBBRLIBkJubCoq5Y6yp3hejMb0hBnQvK4Es3SftVhawKQ (accessed 12 March 2020).
2. ISPOR Oficiyniy Websait [ISPOR (International Social Pharmaceutical and Outcome Research) Official Website]. Available at: https://www.ispor.org/conferences-education/conferences/upcoming-conferences/ispor-europe-2019/about/why-attend?utm_medium=email&utm_source=key+issues&utm_campaign=ispor+europe+2019&utm_content=key+issues (accessed 15 March 2020).
3. WTO Oficiyniy Websait [WTO Official Website]. Available at: https://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/serv_sectors_e.htm (accessed 14 March 2020).
4. Zalisska O.M. Farmakoeconomika [Pharmacoeconomics] / ed. B.L. Parnovsky. – Lviv : Billboard, 2007. – 400 s.
5. Irinchina I.B [Improving innovation efficiency as a factor of international competitiveness of the national pharmacy and biotechnology market] / *Entrepreneurial activity in Ukraine: development and regulation problems*: Coll. materials VIII International. Sciences.-practice. conf.; June 27. 2014. – K. : Sciences. KNEU Park, 2014, p. 69–71.
6. Kostyuk G.V., Kovalenko A.V. “Competitiveness of the Ukrainian pharmaceutical industry”. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2547> (accessed: 28 March 2020).
7. Official Statistical Site of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 30 March 2020).
8. International Statistical Site. Available at: <http://www.tradingeconomics.com> (accessed 13 March 2020).

Аннотация. В статье определены перспективы, препятствия и мотиваторы глобализационных процессов на рынке услуг по здравоохранению. Установлено, что геэкономическая ситуация на рынке медицинских услуг характеризуется осложненной коммуникацией государств, поэтому предложено в качестве эффективного инструмента коллаборацию и диджитализацию. Охарактеризованы направления качественного глобального развития рынка услуг по здравоохранению как результат коллаборации экономистов с медицинским сообществом в рамках ISPOR. В условиях асимметричного развития глобального рынка здоровья установлено, что медицинский бизнес – это профессионализм докторов, умноженный на четкое финансово-экономическое планирование и существующие ресурсы. Доказано, что цифровая технологизация является действенным инструментом оптимизации интеграционных процессов в сфере медицины и технологией эффективного взаимодействия правительства, учреждений здравоохранения, фармацевтического бизнеса, страхового бизнеса и потребителей услуг здравоохранения.

Ключевые слова: глобализация, государственный бюджет, коллаборация, национальные системы здравоохранения, услуги здравоохранения, рабочая сила, мировое хозяйство, телемедицина, управление медицинским бизнесом, цифровая трансформация.

Summary. The purpose of the scientific and practical research is to characterize the conditions of functioning of the world and national markets of health services due to the trends of global development of the World Economic System, and to substantiate the directions of qualitative innovative global development of the market of health services. First of all, it is important to identify the areas for harmonizing the benefits of the international integration process of health systems of countries, as a key factor in improving the effectiveness of national economic development. What is relevant is the identification of the threats and benefits of interaction between countries and their business entities within the World Economic System. Creation of new global projects, with the involvement of the global market of medical services is a necessary requirement to adapt to dynamic changes and a necessary component of competitive results. The study of the directions of the qualitative global development of the market for health protection services is an attempt to find tools for the rational interaction of national health systems within the framework of the Global Economy, using economic methods of scientific and practical search, based on the results of collaboration with the medical community in the framework of ISPOR (International Society Pharmacoeconomic and outcome Research). Collaboration of experts from different sectors of the world is an effective technology for solving problems effectively. We believe that artificial intelligence, digital transformation, and digitalization play a large role in the qualitative global development of the healthcare system. This will optimize the exchange of competitive technologies, methods and tools for the provision of medical services between participants in national health systems. Technologization is an effective tool for optimizing integration processes in the field of medicine as a tool for effective interaction between governments, as a decision maker, healthcare institutions, pharmaceutical business, insurance business and consumers of healthcare services.

Keywords: globalization, government budget, collaboration, national system of health care, health care service, human resource, World market TV medicine, management of medicine business, digital transformation.